Релігійний вибір українського суспільства: нова соціологія як індикатор національної, духовної та державної безпеки України

Віктор БЕДЬ
Науково-дослідний інститут
стратегічних та політико-правових досліджень
Карпатського університету імені Августина Волошина

м. Ужгород
04 червня 2026 р.

Нова соціологія релігійних настроїв в Україні засвідчує важливу тенденцію, яка виходить далеко за межі власне церковного життя. Фактично йдеться про подальше формування українського духовного, культурного та національного простору, звільненого від впливу російської імперської ідеології та її церковно-політичних інструментів.

За результатами загальнонаціонального дослідження проведеного релігійної ситуації в Україні у другій половині травня 2026 року та оприлюдненого на початку червня 2026 року, більшість громадян України демонструють послідовну підтримку духовної незалежності Української держави від Москви.

Зокрема:

– близько 80% громадян підтримують розрив зв'язків так званої УПЦ Московського патріархату з Російською Православною Церквою;

– понад 60% підтримують законодавчі обмеження щодо релігійних організацій, пов'язаних із державою-агресором;

– більшість опитаних підтримують застосування державою заходів щодо структур, які зберігають інституційні зв'язки з Російською Православною Церквою;

– майже 80% громадян вважають, що держава має право реагувати на діяльність релігійних організацій у випадках, коли така діяльність становить загрозу національній безпеці України;

– переважна більшість українців підтримує використання української мови як основної мови богослужіння.

Особливо важливо, що одночасно більшість громадян позитивно оцінюють рівень свободи совісті та свободи віросповідання в Україні. Це спростовує багаторічні російські пропагандистські твердження про нібито «переслідування віруючих».

Таким чином, українське суспільство чітко розрізняє два принципово різні поняття: свободу релігії та право держави захищати

себе від структур, які можуть використовуватися державою-агресором для реалізації власних політичних та ідеологічних інтересів.

Війна кардинально змінила ставлення українців до церковного питання. Якщо раніше для багатьох людей церковна належність була переважно питанням сімейної традиції або місцевого звичаю, то після початку російської агресії вона дедалі більше сприймається через призму державної лояльності, національної відповідальності та громадянської позиції.

Фактично нова соціологія засвідчує завершення історичної епохи, впродовж якої ідеологія так званого «русского міра» намагалася використовувати релігійний фактор як інструмент культурного та політичного впливу на Україну.

Особливу увагу слід звернути на становище так званої УПЦ Московського патріархату.

Попри численні декларації про самостійність, дана структура й надалі залишається пов'язаною з Російською Православною Церквою через своє канонічне походження, церковно-правову традицію, багаторічні кадрові зв'язки та історичну і подальшу церковно-канонічну належність до Московського патріархату.

У сучасних умовах значна частина українського суспільства сприймає цю структуру не як незалежну українську церковну інституцію, а як один із залишків російського релігійно-політичного впливу в Україні.

При цьому дедалі очевиднішою стає й інша проблема.

Російська агресія проти України сьогодні ідеологічно забезпечується не лише керівництвом Російської Православної Церкви. Публічну підтримку війні неодноразово висловлювали також керівники офіційних мусульманських духовних управлінь Російської Федерації, які входять до створеної Кремлем системи політичної лояльності.

Тому доречно говорити про існування в сучасній Росії своєрідного ідеологічного союзу між кремлівською тоталітарною політичною владою, керівництвом Російської Православної Церкви та офіційного мусульманського духовенства Російської Федерації, які спільно легітимізують політику російського неоімперського тоталітаризму та агресивної війни проти України і протиставлення себе демократичному світу.

Йдеться про ті російські та проросійські владні і релігійні інституції та посадових осіб, які свідомо використовують релігію для виправдання військової агресії, насильства, окупації, воєнних злочинів та імперської експансії.

На цьому тлі особливого значення для досягнення національної та духовної єдності набуває Православна Церква України.

Православна Церква України поступово утверджується як найбільший духовний центр українського православ'я, який поєднує апостольську традицію Православної Церкви із сучасною українською національною ідентичністю, підтримкою державної незалежності та духовною відповідальністю перед власним народом.

Підтримка української мови в богослужінні, підтримка незалежної Помісної Автокефальної Православної Церкви України та послідовне суттєве зменшення суспільної підтримки релігійних структур, пов'язаних із Москвою, свідчать про завершення чергового етапу духовної деколонізації України.

Соціологія фіксує не просто зміну конфесійних симпатій. Вона демонструє значно глибший процес — остаточне звільнення української нації від багатовікової ідеологічної та духовно-культурної залежності від московського імперського центру.

Висновки

Нова соціологія підтверджує, що переважна більшість громадян України підтримує свободу совісті, але одночасно не бажає бачити на

українській землі діяльність структур, які прямо чи опосередковано пов'язані з релігійно-ідеологічним забезпеченням російської агресії.

Українське суспільство дедалі чіткіше усвідомлює нерозривний зв'язок між національною безпекою, духовною незалежністю та державною суверенністю.

У цих умовах Православна Церква України має історичну можливість і водночас історичну відповідальність залишатися одним із духовних стрижнів української нації, сприяти її консолідації, зміцненню моральних засад суспільства та захисту української державності.

Своєю чергою структури, які зберігають канонічну, інституційну або ідеологічну прив'язаність до Російської Православної Церкви, об'єктивно продовжуватимуть втрачати суспільну довіру в міру подальшого утвердження незалежного українського духовного простору та подальшої неминучої поразки Російської Федерації у війні проти України.

Матеріал підготовлено на основі аналізу відкритих результатів загальнонаціональних соціологічних досліджень релігійної ситуації в Україні, проведених у другій половині травня та оприлюднених у червні 2026 року, а також інших відкритих соціологічних та аналітичних матеріалів.